СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК XLVII. Ч. 166. Джерзі Сіти, Н. Дж., четвер, 20-го липня 1939. — No. 166. Jersey City, N. J., Thursday, July 20, 1939. VOL. XLVII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ПРОВІДНИКИ СЕНАТУ ВІДКИДАЮТЬ ДОМАГАННЯ ПРЕЗИДЕНТА ПРО НЕВТРАЛЬНІСТЬ

ВАШИНГТОН. — Президент Рузвелт закликав до себе на наради провідників обох партій з сенату, щоби переконати їх про потребу зміни теперішнього невтральностевого закону. Президент є тої думки, що теперішній твердий невтральностевий закон, який заздалегідь забороняє урядові на випадок війни попирати котрунебудь воюючу сторону, заохочує агресивні нації до війни. Одначе на згаданих нарадах провідники сенату заявили, що сенат на цій сесії таки не думає брати цієї справи під увагу. Він візьме її під увагу щойно на наступній сесії, що розпічнеться в січні наступного року.

НЮЙОРСЬКА МЕТРОПОЛИТЕН ОПЕРА ПЕРЕД ЗАГРОЗОЮ БАНКРОТСТВА.

НЮ ЙОРК. — Корпорація, що має у своїм заряді нюйорську Метрополитен Оперу, знайшлась у прикрих фінансових клопотах. До вистав треба що року доплачувати великі суми, а ті багачі, які дотепер це робили, знайшлися самі у такім положенні, що „свої матеріяльні справи мусять ставити понад сентиментальні". Супроти цього стара корпорація думає розвязатись, а створити нову, до якої приступило би більше число людей, зо змогою ставити „сентиментальні справи понад матеріяльні".

СВІТОВА ВИСТАВА В ФІНАНСОВИХ КЛОПОТАХ.

НЮ ЙОРК. — Хоч заряд Світової Вистави в Ню Йорку не хотів цього признати, але тепер таки вийшло на яву, що Світова Вистава знайшлась у поважних фінансових клопотах. А вийшло це на яву тоді, коли заряд мусів відправити з праці коло 1,500 своїх робітників, головно зпоміж інформаційної служби. Відправлені хлопці, що в більшості були університетськими студентами, влаштували протест: деякі з них кинулися в одностроях у ставок перед „Площею Мира", вигукували ріжні оклики на адресу заряду, а навіть почали роздягатись до нага. Заряд заявив, що відправив їх із великим жалем, але мусів так зробити через фінансові клопоти.

ПРОБЛЕМА З ПАПІРОСАМИ.

ДЖЕРЗІ СИТІ. — Нюджерзські власті мають тепер клопоти на шляхах, що ведуть до Ню Йорку. Бо на тих шляхах намножилось тепер багато продавців папіросів, які вони продають нюйорчанам, коли ті вертаються до Ню Йорку. В Ню Йорку кожна пачка папіросів, крім давного цента податку на безробітних, обложена тепер іще додатковими двома центами на ту саму ціль. Тому нюйорчани засобляються папіросами в інших стейтах. Через це потерпілося стільки торговців.

БАНДИТИ ЗАГРАБИЛИ БАНК.

РЕРІТЕН (Ню Джерзі). — Бандити напали на місцевий банк і під загрозою револьверів зігнали службовців в одну кімнату та ограбили його на 17 тисяч долярів. Опісля вони втекли.

З ВІТАМІНАМИ ТРЕБА БУТИ ОБЕРЕЖНИМ.

ІТАКА (Ню Йорк). — Тут відбулась конференція вчених, що досліджують вплив корму і вітамін на людське здоровля. Бесідники підкресляли, що тепер по аптиках появилось чимало ліків, що мають у собі певні скупчені вітаміни. Це явище з одного боку відрадне, бо дає змогу людям засоблятись тими вітамінами, яких їм брак, а з другого невідрадне, бо наражає людей на користування вітамінами без розсудку і точного знання справи, що може нанести їх здоровлю шкоду. Професорка Дороті Вилиемс сказала, що здорове прокормлення родини менше залежить від грошей, ніж від знання корму та його зрівноваження. Вона говорила, що 46 відсотків американських родин не вміють зрівноважувати корму. А це легко вони моглиб зробити, якби додавали до щоденної їжі більше зелених ярин, молока і каш.

ЗДОРОВЛЯ ЗУБІВ.

МІЛВОКІ. — На зїзді американського товариства дентистів професор Артур Дженсен виголосив доклад, у якім сказав, що здоровля зубів у людей у великій мірі залежить від того, як родичі піклуються зубами дітей у їх першім розвою. Він далі говорив, що незадовго вчені придумають спосіб, на основі якого можна буде обчислити стан зубів на 50 літ наперед. Також говорив, що зуби в дівчат псуються скорше, ніж у хлопців, тому потребують ліпшої опіки.

ГОСТРІ ЗАВВАГИ НА АДРЕСУ УРЯДУ.

ГЕНОВЕР (Ню Гемпшир). — На зїзді економістів професори Волтер Спар, Вилиєм Меєрс і інші гостро критикували адміністрацію Рузвелта і казали, що хоч вона править ніби в імені загалу, то фактично вона загал ошукує. Вона прямує до диктатури, говорили вони.

ГОТОВІ У КРІВАВІМ ГАРЛЯНІ.

Федеральні Сторожі виставили шанцевий моздір (наліво) і гавбицю в Таборі Кітс Майнінг, недалеко Гарляну, Кентокі, по бійці між копальняними пікетами і сторожами. Кінець тижня у страйку магкого вугілля в Гарляні скінчився бійкою, пораненних ножами і трьома смертями.

НЕ РОЗУМІЛИСЯ НА ШТУЦІ.

Канцлер Гітлер, відкриваючи Виставу Мистецтва в Мінхені, сказав, що Німеччина мала давніше великих державних мужів і великих генералів, але ті мало розумілися на мистецтві.

БЮТЬ ШИБИ У СЕЛЯН.

З 10-го на 11-го травня хтось вибив шиби у багатьох селян Божикова, повіт Підгайці. Коли селяни намагалися зловити напасників, напасники втекли, відстрілюючись.

ПОЛЬСЬКО-НІМЕЦЬКИЙ ДІЯЛЬОГ ЧЕРЕЗ ГІГАНТОФОНИ ПІД БОГУМИНОМ.

По німецькій стороні, в околиці Богумина, заінстальовали німці гігантофони. Ними ведуть гітлерівську пропаганду. На те „Польскі Звйонзек Заходні" заінсталював дуже сильні гігантофони по польській стороні. Останніми часами цими голосниками виголосили відчит п. з. „Границя Польщі з Німеччиною".

ТРАГІЧНА „ХОВАНКА".

У Білгораю, повіт Люблин, бавилися діти Ліберів „хованки". Батьки пішли на ярмарок. В одній хвилині троє дітей скрились у куфрі. Замок куфра затріснувся так, що діти не моли видобутися з куфра. Коли вечері вернулися батьки, ствердили смерть наймолодшої дитини, 3-літньої, що вдусилася; двоє старших, 5 і 7-літні, перевезли у тяжкому стані до лічниці.

СПАЛИЛИ НІМЕЦЬКІ ЧАСОПИСИ В ЛОДЗІ.

„І. К. Ц." повідомляє: 11-го травня на двірці Лодзь — Каліска дійшло до знаменного виступу для теперішніх настроїв. Коли з поїзду винесли транспорт часописів з Берліну і навантажили його на дорожку, публика, що явилася на двірці, зачала вигукувати. Нараз кілька осіб з публики допали до часописів, склали їх на купу і підпалили.

ЖАХЛИВИЙ ВИБУХ У КОПАЛЬНІ ЗОЛОТА.

З Ріо де Жанейро повідомляють: У копальнях золота в Онро Прето трапився сильний вибух. 11 осіб убитих і багато ранених.

МОЖЛИВОСТІ ЗАКУПНА ФАРМЕРСЬКИХ ПРОДУКТІВ.

У департаменті хліборобства є таке переконання, що внаслідок воєнних приготовань в Европі треба сподіватися в Америці збільшення закупна фармерських продуктів з боку европейських краів. Укупі з тим правдоподібно підскочать і ціни.

ВИЩИЙ СУД ОДОБРИВ ПРОТИКОМУНІСТИЧНИЙ ЗАКОН У КВЕБЕКУ.

У вищім суді в Монтреалі відбулася розправа проти комуніста, який з наказу комуністичної партії відступив свій приватний дім на переховування большевицької літератури. Той дім поліція опечатала й казала мешканцям з нього винестися. Поліція поступила на основі колодкового закону (педлак ло), який ухвалено в квебекськім парляменті 24-го березня 1937 року.

Як відомо, комуністи і їх приятелі по Канаді піднесли крик проти того протикомуністичного закону, називаючи його протиконституційним і протидемократичним. Комуністи постановили повалити колодковий закон відкликом до домінії, а коли домініяльний міністер судівництва заявив, що це належить до суду, тоді комуністи звернулися на судову дорогу.

Найперше примістили большевицьку літературу в приватнім домі свого члена. Коли поліція сконфіскувала літературу і по дворазовій осторозі замкнула дім, комуніст звернувся до суду. Перша інстанція затвердила поступок поліції. Комуністи зробили відклик до вищого суду в Монтреалі і 31. травня президент суду Р. А. Грінші́лдс потвердив рішення першої інстанції, а тимсамим признав, що „педлак ло", який у книзі законів зветься „актом для охорони провінції перед комуністичною пропагандою", є конституційний, отже важний.

НЕЧУВАНИЙ БАНДИТСЬКИЙ НАПАД У БРІССЕЛІ.

На інспектора Антверпського Кредитового Т-ва, що виходив з Нац. Банку у Бріссели, напав бандит, що заграбив йому течку з піднятою перед хвилиною сумою 775,000 франків. Бандит, на якого чекав спільник у самоході, втік.

ТАКЕ ЖИТТЯ ВЕДЕ НА ШИБЕНИЦЮ.

В Торонті засуджено на шибеницю 30-літнього Б. Петровича за вбивство Анни Гержанець. Минулого року приїхали вони до Торонта з албертійської місцевости Тофілд. Гержанець покинула чоловіка й рішилася жити з Петровичем. Трохи пожили, а потім почали сваритися. Жінка постановила тоді вернутися до свого чоловіка. Коли Петрович про це довідався, застрілив її „з заздрости".

Вона до гробу, він на шибеницю.

ЯК ЗБЕРІГАЮТЬ ЦІННІ ТВОРИ?

Найбільшу турботу мають усі бібліотекарі з випозичуванням цінних та рідких творів, що іноді пропадають, чи швидко нищаться. Знов же ученим слід уможивити до них доступ для наукової, чи літературної праці.

Оту проблему належно розвязали бібліотеки в Берліні, Франкфурті над Майном і Кельні, де всі цінні рукописи сфотографовано й виконано низку відбиток. Тепер кожний може позичити собі цінні твори за мінімальною оплатою.

ПОЇЗД З ДІТЬМИ ВПАВ З НАСИПУ.

Коло Знаїму на кордоні Австрії і Моравії впав з насипу поїзд, що віз дітей до школи. 5 осіб тяжко було ранених, 15 легко.

ПРИГОДА З ЛОСЕМ.

Коли королівський потяг вертався з заходу й задержався один день у Джеспер Парку, на пограниччі Алберти і Бр. Колюмбії, вісім газетних репортерів і фотографів найняли собі автобус і поїхали оглядати гору Ідит Кавел. По дорозі фотографували, що попало.

Між двома деревами побачили вони лося, який лежав спокійно й румигав. Фотографи стримали автобус, висіли й обережно наставили апарати, щоб лось не налякався та не втік. Лось піднявся на ноги, але замісць утікати, кинувся на автобус. Фотографи втікали так швидко, що кілька з них погубили фотографічні апарати, а один згубив свій сурдут.

КАРПАТСЬКА УКРАЇНА В НОВИХ УМОВИНАХ

ЛЬВІВ. — Українська преса подає дальші відомості про те, що діється в Карпатській Україні. Але подає це за мадярськими радіовисильнями. Отже мадярське радіо подає заяву шефа військової адміністрації Карпатської України, генерала Белі Новаковіча, який ствердив, що населення Карпатської України „легко пристосовується до нових умовин". Мадярський генерал вірить, що мешканці Закарпаття „стануть вірними сторожами північного кордону мадярського королівства, у військовому і політичному розумінні".

Буде новий перепис населення.

Радіо заповіло далі, що в Карпатській Україні відбудеться перепис населення, який ніби дасть змогу „пізнати стан краю та його потреби".

Мають привязати нарід до Мадярщини.

Через радіо подають також вимоги, які ставиться тепер учительству Карпатської України. Отже вчительство має разом з духовенством „працювати над просвітою народу та привязати його до Мадярщини."

ПРИПУСКАЮТЬ, ЩО ПРИЙДЕ БОРОТЬБА З ПОВСТАНЦЯМИ.

ЛЬВІВ. — „Діло" подає, що повідомляють з Москви, що на Дніпрі відбувся бій воєнної фльотилі з повстанськими відділами, які наступають на Київ. Та тим разом це тільки маневри...

„СМЕРЦЬ УКРАЇНЕ!"

ПЕРЕМИШЛЬ. — Ось такі написи появились на хідниках міста Перемишля згідно з тим, що подає перемиський часопис „Український Бескид" з 9. липня б.р. Були ще й такі написи як „смерць гайдамаком!" У тім самім часі, себто в ночі з 26. на 27. червня, позамазувано чорною мазюкою українські вивіски деяких українських фірм, лікарів і адвокатів. У церкві оо. василіян на Засянні вимазали чорною мазюкою входову браму, вибили шиби до салі під церквою і кинули туди дві пляшинки з бензиною. Злочинці мали намір підпалити церкву, та в тому перешкодили їм дві жінки, що надійшли і їх сполошили. Це все мало бути ніби відповіддю на те, що на хідниках появились написи по українськи „ой не тішся, ляше...".

ЛІКВІДУЮТЬ УКРАЇНСЬКІ ВІДДІЛИ.

СТРИЙ. — „Діло" з 9. липня повідомляє, що колись у стрийській І. державній клясичній гімназії вчили виключно українською мовою у деяких відділах, що навіть становили окрему гімназію і містились у будинку „Української Бурси". Тепер того всього не буде. Все буде змішане з польськими відділами.

СВЯТКУВАННЯ З НАКАЗУ МОСКВИ.

ЛЬВІВ. — Передають, що совєтське радіо повідомило, що Всеукраїнська Академія Наук відсвяткувала роковини полтавського бою святочними сходинами, в яких взяли участь київські військові, державні і партійні достойники. Члени Академії виголосили два відчити. Один про полтавську битву, а другий про „боротьбу російського й українського народу проти шведських інтервентів".

„МАЛЕ" НЕПОРОЗУМІННЯ.

ЛОНДОН. — Щось трохи попсувалося в британсько-польській „приязні". Пішло про гроші. А зокрема про те, що Англія хоче наложити руку на тих 50 міліонів долярів, що їх рішена позичити Польщі. Іменно хоче дати ту позичку у виді англійських товарів, точніше: хоче достарчити Польщі за ті гроші гармат, муніції й т. п. А Польща хоче грошей у золоті. Каже, що вона сама знатиме, де можна купити найскорше й найдешевше. Це остане малоб відноситись до закупна в Злучених Державах. Ось ті розбіжності поглядів викликали в Англії певний несмак.

НЕ ЗРОБЛЕНО НІЯКОГО КРОКУ ЩОДО ПОРОЗУМІННЯ.

ЛОНДОН. — Розійшлися вісті, що Англія пробує помирити Німеччину з Польщею. Навіть подано, що вже в тому напрямі пороблено певні заходи. Та урядово повідомляють як з Берліну так із Варшави, що ті поголоски є без основ.

ДАНЦІҐ ЗБРОЇТЬСЯ!

ВАРШАВА. — Усі поголоски, що в Данцігу спокій, неправдиві. Таке пише польська преса і твердить, що в місті йдуть дальші приготування до війни. Далі твердять, що до Данцігу прибули спеціяльні відділи націстичної ґвардії, що вже мають вправу з тим, як прилучати землі до Німеччини, бо вони це практикували в Судетах.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади нале[...]ть посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

РАБ І ПІДНІЖОК ДЯКУЄ

Кацапський „Світ" (з 13. липня 1939) у статті п. з. „Потішаючі вісті" пише між іншим таке:

„Поступки мадярів у відношенні до карпаторусского народу, що прилучився до їхньої державы, виявляють їх джентельменство, бо вони здійснюють свою обіцянку, яку зложили в дні заняття Карпатської Руси, а таке джентельменство стрічається дуже рідко у тих, що мають владу, і саме тому згадуємо за їх поступок з вдячністю. А коли ми порівняємо режим мадярів з режимом українських сепаратистів, то мадяри будуть записані в історії як визвольники карпатороссів".

Ось таке виписав цей часопис з нагоди вістей, що в Карпатській Україні заведено всюди „русский літературний язик", що вже і Бродій перестав називати сере „русином", а став чистокровним „русским", та що й ціле населення далі буде „русским", яким було впродовж тисячлітньої історії.

Нема в нас такого слова, щоб ним можна окреслити ту людину, що могла виписати таку подяку. Не можна подумати, щоб у ній могла плисти хоч крихітка української крови. Навіть тяжко припустити, щоб та людина була московського походження, чи словянського. А як є, то та кров мусить бути вже цілком здегенерована. Бо як би ми не воювали з „кацапами", то всеж таки москвофіли це — наші браття. І нам здається, що навіть і ті москвофіли, що в них є ще якесь почуття національної чести, не моглиб назвати „джентельменами" мадярів, що вимордували стільки добрих синів Закарпаття. А коли є інакше, то це вже не то що політична баламута чи політичне розходження, а щось далеко гірше — з чисто людського підходу до справи. Бож це „Світ" дякує за „джентельменство" в часі, коли ще не засохла кров на ранах тих, що їх щойно мадяри покатували і коли люди наші на Закарпатті ще мають перед своїми очима ті молоді трупи, отих Січовиків, своїх дітей, що плили Тисою, посічені кулями з мадярських скорострілів. Та це для „православного Світа" — ніщо. Він витає мадярів як „освободителів" від „режиму українських сепаратистів", не звертаючи ніякої уваги навіть на те православне, яке хоронила на Закарпатті українська влада, а яке тепер, як доносять, мадяри переслідують.

„Русске православне католическе Общество", що видає „Світ", повинно тепер дістати за цю подяку велике відзначення з Будапешту. Та від нашого народу — дістане за те тільки — проклін. А муки і рани, завдані нашому народові мадярами в Карпатській Україні, і ота мученицька смерть наших новітніх мучеників і героїв з Карпатської України будуть тим смертним ударом, що звернений і в сторону національних виродків зо „Світа". Від ганебної загибелі, що мусить наступити, не врятує їх навіть і „джентельменський" Будапешт!

ІТАЛІЙСЬКІ НАСТРОЇ

(Лист з Риму).

Там в Америці певно думають, що в Італії надзвичайно бойові настрої, що тут тільки й думають, що про війну, про напади на безборонних сусідів, про поширювання так званих „життєвих просторів" абож, інакше кажучи, про все нові територіяльні здобутки. А так змальовує італійське життя певна частина англійської та французької преси. Нема сумніву, що в тих англійських та французьких описах є частина правди, але саме тому, що цю частину підноситься читачеві замісць цілого, вони дуже, і то навіть дуже розминаються з правдою.

Не бойовий, а оборонний характер.

Перш за все щодо бойових настроїв... Якщо взяти до рук італійську пресу, то в ній знайдеться чимало войовничих статтей і вигуків, але... вони носять не стільки зачіпний, як оборонний характер. Преса вже дуже зрідка згадує про італійські бажання мати французьку кольонію в Африці — Тунізію, або теж французький острів Корсику, батьківщину Наполеона. Зате вона дуже пильно відмічає всі факти звільнення з роботи чи з посад у Франції і спеціяльно в Тунізії та Корсиці італійських робітників та урядовців, оголошуючи світові про французький шовінізм. В справі Данцігу італійська преса визнає за німцями всі права на це німецьке місто, але вживає таксамо всіляких засобів, щоб довести до якогось розпруження німецько-польських відносин, щоб не допустити до воєнного конфлікту. Мусоліні проголосив недавно, що в Европі нема такого конфлікту, що не міг би бути — при відповідній добрій волі — розвязаний шляхом звичайних переговорів, а не шляхом війни. І вся італійська преса й дипльоматія йде цим вказаним шляхом — робити це все можливе, щоб не допустити до збройного конфлікту...

Нарід не бажає собі війни.

І не можна не відмітити факту, що тимчасом, як у Лондоні та в Парижі, таксамо як і в інших менших французьких та англійських міських осередках, все населення вже забезпечене на випадок війни численними підземними, зацементованими захистками, що мають його хоронити від летунських нападів, у Римі ще й не почали копати тих захистів. Поширюється, щоправда, пропаганда про закупно протигазових масок (що в Парижі і в Лондоні вже давно роздано між населення), але італійці не поспішаються закупити ті маски, і торговля ними, не вважаючи на низьку ціну (32 ліри за штуку), йде дуже пиняво. Не вважаючи на ввесь той галас, що час від часу здіймається по французьких та англійських часописах про войовничі наміри „осі", тут в Італії таки мало хто вірить у війну. Мало хто вірить, бо, очевидячки, **мало хто її бажає.**

Нема жадного сумніву, що італійці, коли би прийшло справді до конфлікту, виявилиб себе дуже добрими вояками, дуже добре вправленими та озброєними не тільки наймодернішою зброєю, але й — що дуже важно! — великим військовим досвідом, здобутим в етіопській та еспанській війні. Але таксамо нема ніякого сумніву, що вони не вбачають ніякої рації увязуватися в світову війну через якийсь там Данціг та інші сторонні цілі.

Думають про виставу в 1942 році.

І тому їхні дійсні наміри і сили скеровуються в цілком інший бік. Ощаджуючи гроші на тих протилетунських захистах, що залишаються в побожному бажанні переполохів, вони витрачають величезні, просто незчислимі міліони на підготування Світової Вистави 1942 року, що має виказати в Римі — в змаганні ріжних цивілізацій — першенство римської цивілізації на службі людству. В звязку з цією виставою сотки тисяч робітників працюють над перебудовою залізничих сполучень навкруги Риму, причому вже в липні будучого року буде закінчене будування величезної — чи не найбільшої в Італії — римської залізничої стації; над будуванням першої в Римі підземної залізниці, що сполучить осередок міста з територією Світової Вистави; над перебудовою старих антигігієнічних римських дільниць на нові, повні світла й повітря з прегарними площами, квітниками та широкими вулицями. Одночасно з тим відкопують та вальоризують старі римські руїни, що мають звязати прадавні славні традиції з новим фашистівським світом. Коло самого Риму відкопують давне місто Остію, колишній порт імперіяльного Риму, що в перших віках християнства, з приходом варварів та поширенням малярії, занепав і втратив кількасот-тисячне населення, зберігши під піском усі свої вулиці з кількаповерховими будинками, з численними божницями, з публичними лазнями, з ринками, з театрами, і навіть з барами, що своїм зовнішнім влаштуванням нічим не відріжняються від сучасних. Повстають коло Риму **нові** італійські Помпеї, тимчасом, як давні, ті, що коло Неаполю, де вони мало не дві тисячі років спали глибоким сном під вульканічним попелом зрадливого Везувія, не тільки продовжують вабити туристів з цілого світу своїми незвичайними артистичними багатствами та сензаційними відкриттями щодо способу життя й поведення давньої людськости, але з огляду на нестерпну спеку літніх днів пропонують цікавим відвідувачам ще й чари романтичної ночі поміж домами та святилищами від двох тисяч років померлого трагічного міста, в фантастичній грі штучного кольорового освітлення.

Помпеї.

Ваш кореспондент був запрошений саме на інавгурацію цього фантастичного освітлення Помпей і був ним захоплений. Італійці рідкі майстри в умінні освітлювати й використовувати в естетичному змислі старі руїни. В Римі вже від кількох років і старий Форум, і Капітолій, і Палятин виступають перед нічними відвідувачами в цілком новій, незнаній і непередчуваній колишніми дослідниками красу. Тепер прийшла черга на Помпеї. Старе, мертве місто, де дві тисячі років тому кипіло міське багате життя, що одного дня мусіло нараз урвати гарячковий ритм своєї діяльности й усунути на яких півтори тисячі років під шаром вульканічного попелу, вже само по собі промовляє до душі й серця і викликає мелянхолійно-романтичний настрій. Вночіж, коли фантастично зеленкуваті промені від величезних прожекторів заливають фронтони храмів, простелюють ряди тіней за їх кольонами і ніжно пестять молоді дерева, витворюючи між ними казкову атмосферу; та коли з середини палат і домів вихоплюються на площі і на вулиці через покинені двері та відсутні непотрібні дахи смуги чергового світла, що зливаються здалека в одну величезну заграву катастрофальної пожежі, відвідувач набуває незабутнє враження. Він згадує про тисячі сильних юнаків і прегарних дівчат, що отакої самої ночі, під отаким самим зоряним небом, всипаним оцими самими зірками, майже дві тисячі років тому блукали між отакими деревами, ховалися в тінях оцих самих кольон та снували золоті мрії любови. Вони були такі певні свого завтрішнього дня! Вони були такі певні своєї непереможної будуччини!.. Але — пройшли двадцять чотири години — і що залишилося від тих золотих мрій та від них самих?!... Не залишилося навіть і згадки... Хіба тільки отой сумноромантичний настрій, що ніби випромінює від усіх цих прадавніх каменів і наказує, навіть живучи на вулькані, навіть ждучи що дня й що хвилини жахливого вибуху, жити повним життям, любити життя й намагатися робити його все багатшим, все кращим...

Евген Онацький.

ЧЕХИ Й УКРАЇНЦІ

Чехи втратили свою державність. Злорадні натури могли би почуватися з цього приводу глибоке вдоволення. Мовляв, хай виносять тепер самі те, що іншим завдавали. Всеж, трагедія чеського народу не збуджує серед українських мас ніякого почування пімсти чи злорадности. Аджеж нема найменшої причини радіти з того приводу, що стратила вою незалежність одна середньо-европейська н а ц і я, дарма, що в періоді своєї незалежности вела кепську політику. Раз стоїмо на принципі права самовизначення націй, раз цей принцип пристосовуємо до себе, то мусимо це робити й у відношенні до інших".

Таке читаємо в статті львівського „Нового Часу" з 1. липня б. р. Нема сумніву, що так відчуває цю справу й українське громадянство в Америці, хоч як гостро воно критикувало чеську політику супроти українців й писало нераз так, як і пише „Новий Час", що досвід з Чехословаччиною повинен бути для інших наукою на будуче, як не треба вести політики. Ми певні, що й чеський нарід, якщо захоче піднестись, візьме під увагу потребу цілковитої ревізії відношення до України й українських визвольних змагань. І ось тому треба їм далі пригадувати давні помилки, щоб вони їх не повторювали у нових своїх політичних комбінаціях. Ось тому далі актуальним є те, що читаємо в „Новім Часі". А саме:

„В останніх літах чехи не записались особливо симпатично в памяті українців. У перших повоєнних роках могло здаватися, що між цими двома словянськими народами — нами й ними — поволі навяжуться, потім з ходом літ будуть щораз більше міцнішати нитки взаємного зрозуміння, зичливости й навіть приязни. Треба обєктивно признати, що безпосередньо по війні чехи помагали багато на своїй території українській політичній еміґрації, дарма, що матеріяльно напевно не були з тієї причини пошкодовані. Про це моглаб не одне цікаве сказати історія побуту чеських частин в Україні в часі революції.

„Памятаємо, що в Масариковій Чехословаччині, знайшла захист і можливість прожитку значна частина українського вояцтва. Поважним плюсом у білянсі чесько-українських взаємин було те, що значна скількість української молоді могла добувати в ЧСР. вищу фахову освіту, при чому користувалася в багатьох випадках поважною матеріяльною підтримкою. А вже найповажнішим чинником, який впливав на поправність цих взаємин, була надія українців, що швидше чи пізніше чехи виконають свої міжнародньо-правні зобовязання й введуть на Закарпатті широку автономію. Тим самим булаб створена конечна передпосилка для швидкої українізації тієї нашої національної території, українізації, яка поступала силою фактів і без того, але у страшенно повільному темпі. Правда, чим більше проминало літ, чим дивовижніші ставали на Закарпатті чеські пів-кольоніяльні експерименти, тим більше ослабала ця українська надія й тим більше прохолоджувалися чесько-українські взаємини. Але всеж, ще не ставалося нічого такого, що моглоб ці надії до решти знівечити; все ще українське громадянство хотіло вірити, що одного дня прийде рішучий і корисний для нас зворот у політиці цих злощасних експериментів.

„В 1933 році гіпотека українсько-чеських взаємин підлягла незвичайно важкому, просто нестерпному обтяженню. Під впливом приходу Гітлера до влади чехи повели курс на здецидоване й беззастережене політичне русофільство, і то у його сталінсько-советському виданні. Прага либонь вірила, що червона Москва в хвилині біди прийде чехам з допомогою. Знаємо, що так не сталося. Коли 15. березня 1939 р. Гітлер займав Прагу — СССР не змобілізував ані одного вояка, червона армія не віддала ані одного стрілу. Даремні були чеські залицяння. Даремно Прага у днях флірту з Советами поклала важку руку на ціле українське життя в границях ЧСР., щоб тим більше приподобатися Москві. У висліді тієї політики чехи Москви не приєднали, зате до решти стратили симпатії українців. Хто зна, чи пізніші події в Карпатській Україні не булиб пішли основно інакше, хто зна, чи був би так різко проявивсь український політичний радикалізм на Закарпатті, колиб не ці фатальні у своїх наслідках роки чеського большевицького москвофільства. У всякому разі можна приняти як річ певну, що ані українські ані словацькі відосередні змагання не булиб проявилися з такою вибуховою силою, як проявилися потім на ділі. Чехи занадто числили на поміч іззовні. Через те вважали можливим безкарно багателізувати власні неполагоджені внутрішні національні питання. Чехи не мусіли робити собі ворогів з українців і словаків. Кепська внутрішня національна політика була одною з найбільш кардинальних причин їхнього пізнішого цілковитого заломання.

„А вже до решти вбили всякі українські симпатії для чехів злощасні потягнення чеської адміністрації і військового командування в днях Карпатської України. Назвище ґенерала Льва Прхали назавжди залишиться темною плямою в історичній памяті українців".

Д-р Л. Мишуга.

ШЕВЧЕНКО і ЖІНКА

(Жінка в житті і творах поета).

(13)

Щоби було з ким розмовляти, Шевченко хоче женитися з наймичкою свого брата Вартоломея, молодою дівчиною Харитою. Та брат і інші настоюють, щоб не женився, бо малоосвічена дівчина не розумітиме письменницького діла. І Харита не вибиралася виходити замуж „за пана", бо, як казала, не хотіла йти з одної неволі в другу.

Вернувшись до Петербурга, Шевченко вертається до тої думки, яка зродилась була в нього на засланні, коли писав до княжни Репніної, що хоче „описати материне серце по житті Пречистої Діви, Матери Спасителя"... І з того бажання зродилась тепер (1859 р.) поема „МАРІЯ".

В поемі тій не передано так, як нам передає евангеліє про Матір Спасителя. Та на тім образ Матери Божої не потерпів. У Шевченка Марія є святая сила всіх святих, пренепорочная, благая, до якої він звертається:

Воззри, Пречистая, на них,
Отих окрадених, сліпих
Невольників, подай їм силу
Твойого мученика Сина,
Щоб хрест-кайдани донесли
До самого, самого краю.

Шевченкова Марія, це та мати, яку старий Йосиф вибавляє від неслави і того, щоб її люди живцем цеглами не добили.

Шевченкова Марія це та мати, що

Сидить собі коло вікна
І в поле дивиться, і шиє
Маленькеє сороченя...

Шевченкова Марія це та мати, про яку він каже:

Не плачеш ти і не співаєш,
Гадаєш, думаєш-гадаєш,
Як його вчити, навести
На путь святий, святого сина,
Як його од зол спасти,
Од бур житейських одвести.

Шевченкова Марія це та мати, що в найми наймається, щоб сина виховати. Це та, що свого Івася:

У холодочок завела,
В бурян, в садок, поцілувала
Та коржиком нагодувала,
Свіженьким коржиком; вонож
Попестилось собі, погралось
Та й спатоньки, мале, лягло,
Такиж у неї на колінах.
Отож і спить собі дитина,
Мов янголяточко в раю,
І на единую свою
Та мати дивиться і плаче
Тихенько-тихо: ангел спить...

Шевченкова Марія це та, що розуміє Великого Сина, що:

Його слова, його діла
Все чула й бачила, і мліла,
І мовчки трепетно раділа,
На сина дивлячись.

Це та мати, що йде

У яр по воду до криниці,
Тихесенька, і принесе
Води погожої, і вмиє
Утомлені стопи святії,
І пити дасть, і отрясе,
Одує прах з його хитона,
Зашиє дірочку, тай знову
Під смокву піде і сидить
І дивиться — о, всесвятая!
Як син той скорбний спочиває.

А як Христа розпняли, то Шевченкова Марія збирає переляканих учеників її Сина, а як вони зійшлися біля неї, то вона:

...страх
Розвіяла, мов ту полову,
Своїм святим вогненним словом.

„Хвала і Похвала Тобі, Маріє", співає поет, і то за те, що піддержала учеників своєї дитини, за те, що ті ученики потім:

Любов і правду рознесли
По всьому світу; тиж під тином,
Сумуючи, у буряні
Умерла з голоду.

Ота „МАРІЯ" Шевченка була і є ще досі причиною, що дехто закидає йому богохульство. Та Марія, як каже один з критиків Шевченка, вийшла зпід пера поета „непорочною, святою, до неї поет молиться словами, не гіршими від тих, що знайдете в молитовниках; вийшла святою тими невимовними стражданнями матери й незглибимими терпіннями, якими Шевченкова „Марія" завершує всі образи його матерей-страдниць".

Трагедія самітного життя.

Шевченко таки не може погодитися з тим, що прийдеться йому посивіти в самотині, без родини і вірної дружини. І от трапляється така подія:

В домі Карташевських, де сходилися літерати, як Турґенев, Некрасов, Марковичка, Куліш, задумали зробити Шевченкові несподіванку: Була в них служницею кріпачка Лікерія Полусмакова, з довгими гарними косами, чорними очима й дуже гарними рисами лиця. Їй то справили прекрасне українське убрання, щоб вона в нім услугувала при столі гостям тоді, коли буде між ними Шевченко. В той спосіб думали зробити Шевченкові на чужині милу несподіванку, бо Лікерія походила з України і говорила по українськи.

Це так поділало на Шевченка, що він незабаром влюбився в ту вродливу кріпачку, про яку казали, що в неї „голова розумна, а душа чорна". Він убив собі в голову, що саме з кріпачкою йому треба оженитися, щоб у той спосіб засвідчити, що він завжди був і далі є „по плоті і духу син і рідний брат нашого безталанного народу".

Він не звертає уваги на те, що молода кріпачка, хитра кокетка, була заінтересована більш подарунками Шевченка, ніж ним самим, що думала одружінням „вибратись у люди". Шевченко, як описує Олександра Кулішева, створив собі у своїй уяві ідеал і „не хоче глянути звичайними очима". Для нього ота кріпачка являлася представницею поневоленого українського народу. А на ділі та кріпачка не була зацікавлена творчістю Шевченка, його ідеалом визволення кріпаків, а мріяла тільки про те, що, одружившися з Шевченком, виїде на зиму до Парижу. Шевченко влюбився не в те, чим та дівчина була. І він це згодом пізнав і це був великий удар для його наболілої душі. Поет бачить, що:

Минули літа молодії...
Холодним вітром від надії
Уже повіяло.
Зима!...
Сиди один в холодній хаті,
Нема з ким тихо розмовляти,
Ані порадитись нема,
А нікогісінько нема.

Хіба: сиди і нічогісінько не жди!

В таких хвилях Шевченко кидає хату і блукає ночами по вулицях Петербурга. І тут він теж бачить жінку, жінку як жертву розпусти великого міста, як жертву поганого соціяльного ладу і боліє над нею:

В ночі і ожеледь і мрака,
І сніг і холод, і Нева
Тихесенько кудись несла
Тоненьку кригу попід мостом.
А я, отож таки в ночі,
Іду та кашляю йдучи.
Дивлюсь: неначе ті ягнята,
Ідуть задрипані дівчата,
А дід, сердешний інвалід,
За ними гнеться, шкандибає,
Мов у кошару заганяє
Чужу худобу... Деж той світ?
І де та правда? Горе! горе!
Ненагодованих і голих
Дівчаточок, як ту отару,
Женуть („последний долг отдать"),
Женуть до матери байстрят!
Чи буде суд, чи буде кара
Царям, царятам на земли?
Чи буде правда між людьми?
Повинна буть, бо сонце стане
І осквернену землю спалить.

Останній акорд.

Заповівши, що мусить прийти до цього, що буде правда між людьми, вдаряє поет в останній акорд і, неначе прочуваючи смерть, віршує:

Чи не покинуть нам, небого,
Моя сусідонько убога,
Вірші нікчемні віршувать
Та заходиться рештувать
Вози в далекую дорогу
На той світ, друже мій, до Бога
Почимчикуєм спочивать...
Втомилися і підтоптались,
І розуму таки набрались,
То й буде з нас!

В самі уродини, 9 березня 1861 р., коли прийшли приятелі повитати Шевченка, водна пухлина вже підступала під його серце. Не спав. Над раном слуга-салдат допоміг йому вбратись і спровадив його вниз до робітні. Переступивши поріг, поет

З ДНЯ

ВИБРИКИ ПОЛЬЩІ.

Як доносять краєві часописи, а також приватні листи, поляки в нечуваний спосіб знущаються нині над нашим народом. По звірськи поступають з нашими безборонними людьми. Переводять пацифікації, бють, стріляють, тисячами саджають до тюрем. Карають за найменшу провину, а навіть без провини. До якої міри польська влада озвіріла, вказує те, що в останніх місяцях тисячі українських священиків засуджено на кари, а навіть тюрму за те лише, що вписували в метриках назвища так, як подавали люди, себто в українськім виговорі, а не перемінювали їх на польське. Коли хтось подав назвище, наприклад, „Підгірський" і священик так його записав у метрику, влада відразу потягала його до суду, чому він не записав „Подґурскі".

У листах до своїх рідних в Америці наші люди зо старого краю описують впрост неймовірні речі.

ЦЕ ДІЄТЬСЯ В ТЕПЕРІШНЮ ПОРУ.

І діється це тепер, коли на европейськім виднокрузі зарисовується воєнна завірюха, а до Данціґу німці насилають чимраз більше війська, щоб його захопити.

Чи подуріли поляки, що так поступають з українцями, які творять в границях їхньої держави велику силу? Що за причина такого безглуздого поступовання?

Так виглядає, що поляки добре здають собі справу з того, що вони впродовж довгих літ українцям виправляли. Вони свідомі своїх лайдацтв. А через те, що вони свідомі тих звірств і лайдацтв, вони самі не надіються, що вдасться їм тепер чимнебудь для себе українців прихилити. Вони чують, що при найближчій нагоді українці упімнуться своїх прав.

Щоб залякати українців, поляки розпочали цю нелюдську нагінку. Вони думають, що терором так здавлять українців, що ті зо страху будуть сидіти тихо.

ЩО БУДЕ НА ВИПАДОК КОНФЛІКТУ?

Зрозуміло, що полякам це не вдасться. Українці не дадуться залякати, а тільки у своїх серцях розпалять до поляків іще більшу ненависть. Коли прийде конфлікт Польщі з якоюсь іншою державою, українці попробують скористати з нагоди, щоб скинути зненавиджене ярмо. Вони готові завдати Польщі удар у спину.

Так буде, чи подобається це нам, чи ні. Нарід, катований в нелюдський спосіб іншим народом, схопиться при найближчій нагоді до зброї і не буде звертати багато уваги, чи ворогом Польщі є націстична, чи демократична держава. Ворог його ката буде його союзником.

Ще раз повторюємо, що це станеться без огляду на те, чи комусь воно подобається, чи ні. Це станеться навіть тоді, колиб ми звідси на ціле горло протестували. Бо катований нарід хоче волі...

ВИНА СПАДАЄ НА КАТІВ.

Колиб це сталося, ціла польська пропаґанда знов заверещить, що „українці це гітлерівські аґенти", що вони стають по стороні Німеччини, по боці фашистівських держав, що вони вороги демократії й т. п.

Та колиб українці схопили зброю, то тільки на те, щоб скинути з себе зненавиджене ярмо; щоби прогнати з краю звірів у людськім тілі. Колиж їх оборона мала би помогти німцям, то це буде виною звірів у людськім тілі, що так тяжко знущаються нині над українським народом. Це вони простелюють Гітлерові шлях.

ШЛЯХ НА СХІД.

Коли на сході Европи народи, а в першу чергу великий український нарід, не будуть гноблені, а матимуть свободу і свої держави, то тим самим буде загороджений Гітлерові шлях на схід. Але коли лайдацькі режіми, такі як польський, совєтський, румунський та мадярський, будуть у злочинний спосіб давити українців, будуть знущатись над ними, кольонізувати їх землі та видушувати їх політично й економічно, то схід Европи стане джерелом незадоволення, стане порожнечею, в яку кожного часу могтиме влитись якась інша політична сила.

Треба тільки спинити звірське знущання над українцями, припинити сваволю лайдацьких режімів і дати українцям те, що їм належиться, а „Дранґ нах Остен" перестане всіх лякати.

В школі.

— Я не виходжу, ти не виходиш, він не виходить. Ми не виходимо, ви не виходите, вони не виходять. Маріц повтори це!

— Ніхто не виходить і шлюс!...

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

НЕПЕВНІ ЕЛЄМЕНТИ В ПОЛЬСЬКІЙ АРМІЇ.

Недавно часописи принесли були вістки, що в Польщі виарештувано 55,000 резервістів українського походження, серед яких було багато підстаршин. Декому та новинка видається неправдивою, головно тому, що вона говорить про українських пістаршин у той час, коли в польській армії українців нерадо нагороджувано підстаршинськими ранґами.

Як один із тих, що служили в польській армії і дослужились підстаршинського ступня, можу сказати, що в перших роках своєї держави поляки в своїй армії допускали українців до підстаршинських ранґ. Українці радо вчились воєнного ремесла, щоб у слушний час повернути його проти свого ворога. Тому українці все вибивались понад поляків і здобували великий відсоток підстаршинських ступнів.

В 1926 році в нашім містечку приняли 28 рекрутів, між ними 23 українців і 5 латинників, що фактично теж були українцями, а тільки в неділю ходили до костела. З тих рекрутів по вислуженні у війську зпоміж українців вернулось 18 капралів і один фрайтер. Зпоміж латинників лиш один вибився на фрайтера.

В 1930 р. поляки вже перестали допускати українців до підстаршинських шкіл, а тимбільше до старшинських.

Підстаршина 13-го полку,
В. Г.

ЯК ЛІКУЮТЬСЯ НЕҐРИ.

Коли хто між неґрами в Африці захворує на венеричну недугу, його виганяє громада на кілька тижнів на мочари. А там покусають його комарі, що то розносять тропічну пропасницю, і він або загине, або вернеться вилікуваний. Коли мало відпорний, то згине, а коли сильний, то виздоровіє. Пропасниця переможе венеричну хворобу. Про те, що пропасниця помагає хворим на венеричні недуги, переконались і модерні лікарі.

Від пропасниці підноситься тепло в тілі, а від тепла вигибають венеречні бацилі. Тому тепер випробовують учені такі інкубатори, що то так нагрівають заражену венеричною недугою людину, що від тепла в тілі загибають венеричні заразки.

захитався й упав на землю. І помер у тяжких болях, не діждавшися ні волі для кріпаків, ні того малого, чого благав у Бога, себто хатиночки над Дніпром і Оксаночки, щоб з нею дивитися на Дніпр широкий, на лани золотохвилі й високі могили. Не діждався того. Ні не виблагав собі у Бога:

> Щоб хоч умерти на Дніпрі,
> Хоч на малесенькій горі.

Це теж не сповнилося. Шевченко помер у Петербурзі, на чужині.

Одну сльозу з очей карих.

Та вже тиждень по його смерті проголошено маніфест, яким знесено кріпацтво, проти якого Шевченко ціле життя так завзято боровся.

А трохи пізніше повезли і його тлінні останки в Україну. „Наш єси, поете, а ми, нарід твій, духом твоїм дихатимемо во віки і віки" — говорив Куліш, коли вивозили домовину Шевченка з Петербурга в Україну.

А в Україні поховали його над Дніпром. І хатиночку поставили біля його могили. Тільки не поховали біля нього його безталанної Оксаночки. Та місце цеї Оксани заступають сьогодня міліони інших Оксан, що виховуються на благороднім слові Шевченка, повнім одного великого й сильного чувства: ЧУВСТВА ВЕЛИКОЇ ЛЮБОВИ, любови до краси, волі, правди і любови до людей.

Пятьдесять літ по смерті Шевченка, старенька бабуся з панського роду, Ганна Барвінок, згадує з найбільшою радістю, що в однім моменті дійшло в її житті до цього, що вона поцілувала руку кріпака, Тараса Шевченка. А згадуючи про це, пише:

„Мене Господь уповажив, що я могла хоч цим Тобі виректи мою прихильність до Тебе-мученика".

Це так по смерті Шевченка згадала старенька бабуся за того, що за свого життя так дуже бажав, щоб над кровю писаними його думами заплакало колись серце дівоче. Нічого іншого не бажаю собі, писав Шевченко, тільки:

> Одну сльозу з очей карих,
> І — пан над панами!

Та треба вірити, що як довго житиме жінка на світі, що пізнає, зрозуміє і відчує дух Шевченкової творчости, так довго литимуться при читанні Шевченкових віршів сльози з очей карих, бо — як каже другий геній України, Іван Франко: нема в світовій літературі поета, котрий би „став таким послідовним, таким гарячим, таким свідомим оборонцем права жінки на повне й людське життя", як ним є — Тарас Шевченко.

(Кінець).

„Політика".

—Ну, Іване, коли віддасьте цю сотку, яку я торік вам позичив?

— Ще зачекаю, Йоську, до найближчої промови Гітлера...

———o———

В книгарні.

Якийсь добродій входить до книгарні й хоче купити книжку: „Мужчина паном у своїй хаті".

Власниця книгарні: Цю книжечку можете, пане добродію, купити у нашому відділі: „Байки для чемних дітей".

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

СТЕМФОРД, КОНН.

Відсвятковано 950-ліття Хрещення України.

Повище свято відбулося в українській католицькій вищій школі св. Василія Великого 17. червня 1939. Вечором у год. 7. відправлено молебень за ввесь український нарід, а потім освячено воду. По молебні відбувся концерт. Вступне слово виголосив о. В. Андрушків, зясовуючи думку української державности і як вона зростала під крилами опіки Христової віри. Ціла промова жевріла бажанням: „Обновись, Українська Земле, в Бозі через святе Хрещення, яке приняла благословенна Ольга".

Хор учеників відспівав гарно пісні: „До праці" Я. Ярославенка і „Пісню слави" Йосифа Кишакевича, а парохіяльний хор „Боян" виповнив салю мельодійними акордами пісень Гайворонського: „Живи, Україно" і „Слава Україні", Я. Ярославенка: „Ми сини могутньої Вкраїни" та О. Кошиця. „Ой, сивая тая зазуленька" і „Молитва за Україну". Обома хорами диригував п. П. Шавінський, довголітній працівник у парохії св. Володимира в Стемфорді, Конн., котрий тішиться повагою всіх парохіян, а передівсім свого нерозлучного хору, з яким одержав першу нагороду в Стемфорді.

Деклямації вийшли прекрасно. Деклямували Царук, Чопик та на увагу заслуговують Расевич і Дмитришин. Відвага, моделяція голосу, видержання павзи і гарна та чиста вимова учеників робили гарне враження на присутніх.

Лев Адамяк, абсольвент згаданої школи, відіграв на скрипці кілька творів при акомпаніяменті фортепіяну.

С. Чопик, ученик першої кляси, відіграв на фортепіяні кілька творів Баха і Бетовена з такою легкістю і зрозумінням, що викликав бурю оплесків.

Евген Лобойко, ученик першої кляси, виголосив гарну промову. В ній підкреслив, що з розцвітом християнської віри розвинулась культура і просвіта. А які це були щодо цього тяжкі часи, то видно по тім, що подає літопис, у якім читаємо, що князь Володимир Великий зібрав насилу 500 хлопців і казав їх учити, а матері, віддаючи дітей до школи, плакали за ними, начеб їх висилали на смерть. Та, на жаль, говорив бесідник, ще й по 950 літах є серед нас такі, що не доцінюють ваги своєї рідної школи. Та, кінчив Е. Лобойко, треба нам вірити, що як довго буде між нами дух св. Володимира, так довго буде в нас змагання до освіти й науки. Потім о. ректор Процько сказав іще кілька слів про значіння 950-літнього ювилею Хрещення України не тільки для українців узагалі, але зокрема і для нас в Америці. При кінці цього концерту, що залишив гарне враження, відспівали всі „Боже великий, єдиний".

Присутній.

———o———

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. ДЖ.

До участи в американській політиці.

В останніх часах у стейті Ню Джерзі життя українців немов би притихло. Та це тільки назверх. Фактично українці в нашім стейті не сплять, а приготовляються до ширшої акції.

Стейтова орґанізація приготовляється до четвертого з черги національного українського здвигу, що відбудеться в першу неділю серпня. Як що року, так і тепер цей здвиг матиме дві частини: моральну і забавну. Будуть бесідники, хори, танці, будуть змагатись українські бейзболові дружини, дотепер непереможні „українські льви" з Нюарку.

Зараз по здвизі стейтова орґанізація приготовляє іншу діяльність, а саме апплікації для реєстрації всіх американських громадян українського походження в нашім стейті. Коли це вдасться успішно перевести, тоді стейтова орґанізація буде могти вступити до американської політики. Ми, українці в Америці, виконали і виконуємо добру роботу в напрямку підмоги старому краєві. Це треба продовжати, але водночас не треба забувати і про те, що тут, в Америці, діється. Ми мусимо використати і ті привілеї, що нам, як громадянам Америки, тут належаться.

Тут ми маємо вже молоді, дорослі українські покоління, часто з покінченими вищими школами. Ми знаємо, як тяжко нашим дітям дістатись на державну посаду. Це тому, що ми не мали орґанізованої політичної сили, а кожна ґрупка йшла окремо. У висліді ні одна з них не могла добитися чогось більшого.

Щоб з нами політично числились, ми мусимо бути зорґанізовані, мусимо знати, скільки нас, та всі мусимо бути зєднані в одну цілість. Коли знатимемо, скільки нас у кожнім місті, містечку чи окрузі, а також коли всі ми потворимо місцеві клюби, а опісля ті клюби злучимо в одно велике політичне тіло, то з нами будуть числитись провідники американських політичних партій та будуть іти нам на уступки. Ми будемо в змозі встромити до державної машини наших людей; ті з черги будуть могти потягнути за собою інших, а також нам усім будуть могти вразі потреби прийти з поміччю.

Інші народи, хоч менші числом від нас, таким орґанізованим шляхом добилися впливів в американській політиці. Їхні люди знаходять у них охорону перед чимраз гострішими еміґраційними законами, що примінюються в першу чергу до тих народностей, що слабо політично зорґанізовані.

Ми мусимо в кожнім місті і містечку орґанізуватись у політичні клюби і збірним способом домагатись наших прав і привілеїв. Це має на увазі стейтова орґанізація стейту Ню Джерзі і вона, як перший крок до переведення цього, задумує зробити спис наших людей. Коли перепис буде зроблений, а клюби потворені, то кожний клюб на зазив екзекутиви стейтової орґанізації повинен вислати делеґата на спільні збори, на яких начеркнеться дальший плян праці.

Т. Рудий.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ЙОНКЕРС, Н. Й. Піврічний мітинг Тов. Подільська Січ, від. 8., відбудеться в пятницю 21. липня, в годині 7:30 ввечір, в Укр. Гор. Клюбі, 13 Вашингтон ул. На порядку нарад піврічне справоздання. — Н. Чолій, предс.; В. Мандзій, секр.

WILLIAMSTOWN, N. J. A meeting of branch 307 will be held Sunday, July 23, at 1 P. M. in the St. Peter & Paul Church Hall in Williamstown, N. J. All members must be present. — Joseph Arkatyn, Secr.

ПІТСБУРҐ, ПА. Місячні збори Тов. Рогатинщина, від. 396., відбудуться 22. липня, в год. 7. вечором, в домі 2114 Тустин ул. Шановні члени і членниці, просимо зійтись точно на означений час, бо пікніковий комітет буде здавати звіт з пікніку, тож просимо, щоби одні на других не ждали. — Уряд.

Страх перед смертю.

Підчас побуту Вольтера на дворі Фридриха Великого одного разу запропонував король поетові прогульку човном. Вольтер запримітив, що до човна наливаєтья вода і вискочив на беріг.

— Чи ви аж так лякаєтеся смерти? — запитав, сміючись Фридрих. — Я не боюся.

— Но, так, — відповів Вольтер, — королів є багато на світі, але Вольтер є лиш один.

ПАСТОР — ПОЛІЦІЙНИМ ДИРЕКТОРОМ. Всч. Джов Карпентер, проповідник церкви в Нутер Форт, Вест Вірджінія, думає вживати „церковного впливу" на виновників, коли стане директором поліції. Він був пастором пять літ, а передтим служив на залізниці.

ВИРАЗКА (БОЛЯК) У ШЛУНКУ

(Кілька слів про доволі часту хворобу).

Виразка — це правильна українська назва на те, що популярно називають у нас боляком або вередом. „Веред" виводиться від польського „вжуд", а латинська назва для виразки це — „улькус".

У кормових шляхах повстає виразка розмірно часто і то найрадше в **шлунку або дванацятималій кишці.** Хвороба повстає в той спосіб, що у слизовій оболонці, яка вистелює шлунок із нутра — виникає невеличка ранка. Вона не гоїться, але поширюється на боки, а водночас вникає в глиб стіни шлунка. Виразка може бути зовсім невеличка, завбільшки зерна гороху, але буває і така, як долоня. Та наслідки і небезпека виразки залежать не так від її величини, а радше від того, як далеко сягає вона в глиб.

Виразка шлунка чи кишки є хвороба хронічна, затяжна, що поволі розвивається, та хоч і загоїться, — залюбки повторяється. Виступає вона куди **частіше у мужчин,** ніж у жінок. Найчастіше зустрічаємо її між 40—50 роком життя, та на ділі ніякий вік не є для неї перешкодою.

Небезпека від виразки шлунка полягає в тому, що ушкоджені кровоносні судини можуть крівавити. Такі невеличкі навіть часті крівавлення до шлунка можуть відбуватися потайки так, що лише **хемічно можна виказати кров у калі.** На тому тлі може розвинутись недокровність, анемія. Інколи кровотеча з виразки може бути така велика, що хворий гине від скрівавлення.

Кровотеча зовсім не залежить від величини виразки. Навіть маленькі виразки можуть бути причиною смертельних кровотеч тоді, коли ушкодять велику кровоносну судину.

Небезпечне ускладнення виразки шлунка або дванацятималої кишки — є пробиття (перфорація) стіни. Воно трапляється у виразках, що сягають глибоко і в наслідку може дати дуже небезпечне запалення очеревини.

Та, на щастя, виразки частіше виявляють охоту гоїтись і залишати по собі тільки шрам (близну), ніж пробивати до очеревинної дуплини.

Очевидно, що це залежить від того, як хворий поводиться та лікується.

До сьогодні нема рішучого погляду на повставання та причину виразки шлунка. Одні виводять хворобу від місцевих змін у кровоносних судинах шлунка і кажуть, що внаслідок місцевого недокровлення слизової оболонки виникає виразка. Інші за причину виразки шлунка вважають надмірно кислий шлунковий сік, іншими словами т. зв. **надкислотність,** що виникає внаслідок надмірної продукції соляної кислоти в залозах шлунка. Соляна кислота у надмірній концентрації ушкоджує слизову болонку і в тому місці повстає виразка. А потім кислий сок шлунка постійно дратує виразку і перешкоджає їй гоїтись.

Щоб зневтралізувати надмірну кислотність шлункового соку, подаємо хворому з виразкю як лік ріжні лугові речовини, напр. соду, алюколь і т. п.

Для хворої виразки шлунка маніфестується передусім **болями в горішній частині живота.** Болі можуть виступати зараз після приняття їжі або трохи пізніше. Позатим хворі бувають втомлені, вразливі, нарікають на безсонність.

Оевидно, виразку шлунка розпізнати мусить **тільки лікар.** „Домашнє лікування" може принести велику шкоду.

Для розпізнання виразки шлунка допомічний сьогодні рентґен.

Б. Ол.

Золота рада.

Ніколи не сідай до вагону, в якому є гарна, молода і самітна жінка. Ніколи не можна передбачити, чи це не є саме твоя майбутня жінка.

ОСЯГ ЛЕТУНСТВА.

Пані Кляра Адамс із Ню Йорку, вдова директора гарбарської компанії, перелетіла довкола світ за 16 днів, 19 годин і 4 мінути. Тим вона побила осяг репортера Злученої Преси Г. Р. Елкінса, що 1936 р. облетів світ за 18½ днів.

Між студентами.

— Як ти не стидаєшся ходити в такім поплямленім плащі?

— Стидатися? Чого? Колиб це був мій плащ, то ще пів біди, але це позичений.

В бюрі.

Директор: Щож то? Девята година, а тих ідіотів іще нема?

Возний: Ні, пане директоре, ви перші.

ВЯЗНИЦЯ БЕЗ ҐРАТ

Важко сьогодні повірити, що на світі існує тюрма без решітки, де вязні мають повну свободу. Але ось недавно преса принесла сензаційну вістку, що в Швеції, в місцевості Сінґгульт, упродовж останніх 18 літ утік з тюрми лиш один вязень, хоч нема там охоронних мурів, особливих замків, ні ґрат.

Оту дивовижну тюрму побудували 1920. р., а цілу місцевість прозвали місцем відокремлення. Зразу багато людей не хотіло прямо вірити, щоб ота тюрма довго існувала з таким правильником та щоб у ній вдержався, якийсь злочинець. Слід згадати, що в Швеції всі проступники відбувають свої кари на публичних роботах; проте новітня тюрма була великою іновацією.

Вязнична влада в Сінґульті дозволила всім вязням свобідно ходити по цілій кольонії; навіть начальник тюрми заявив, що вповні довіряє своїм „виховникам" і не хоче слідкувати їхніх кроків. Лише нові вязні мусіли дати слово чести, що не втікатимуть з тюрми. Цей моральний „мур" виявився дуже тривкий, бо на 600 вязнів лиш один утік. Але отой вязень — як подає шведська преса — це був непоправний волоцюга; його просто „засвербіли пяти".

До тюрми в Сінґгульті спрямовують людей, що вперше в житті допустилися злочину. Їх зразу замикають на 6 місяців, щоб довідатися про їхне поведення. Коли належно ведуть себе, відставляють їх до Сінґульту. Щойно тоді починається свобідне життя вязнів. Вязнична адміністрація користується там великими повновластями: може зменшити кару засудженим, або й зовсім їх звільнити. Одначе багато бідаків іноді не хочуть оставляти „тюремних мурів", бож у вільних хвилинах вони виробляють ріжні предмети, які розхоплює довколичне население за добрі гроші. До того одержують даром харч, одяг, тощо.

При кінці слід іще згадати, що вязні Сінґульту підлягають поліційній контролі, але поліції виступають там радше в ролі звичайних сторожів. Вязні не можуть вискочити з тюрми ніччю; над входом горить завжди світло, а нічні стійки повнять свою службу в кількох місцях. Одначе ні одне вікно не має ґрат. Тільки слово чести держе вязня від утечі.

Зате вдень усі вязні перебувають свобідно в ріжних клюбах. Читають часописи, слухають радія, чи пишуть листи до своїх рідних. Багато вправляють спорт, молодші вязні лаждують цікаві спортові мпрези, що стягають чимало позамісцевих видців.

Картина вельми ідилічна, та пригадаймо ще раз: усе це діється у Швеції.

ЗАГИКУВАННЯ

Загикування — це дуже частий дефект мови. Зо статистик виходить, що понад 1% дітей шкільного віку загикується і в багатьох випадках хіба залишається на все життя.

Загикування полягає на неправильних і нескоординованих скорчах кількох груп мязів, що в нормальних умовах беруть участь у витворюванні мови. Внаслідок наглих, непередбачених скорчів **дихальних, горлянкових, піднебінних і інших мязів** — у говоренні наступає перерва, людина безцільно і мимовільно повторяє кілька разів ті самі склади або таки ту саму голосівку чи шелестівку. Мова її стає уривчаста, менше або більше незрозуміла. Такий скорч приходить звичайно на самому початку мови, при першому слові, що трудніше до вимовлення.

У легких припадках загикування хворий тільки „затинається" у мові і трудно вимовити йому тільки деякі слова. Та бувають випадки, коли побіч неправильних скорчів мязів, що беруть участь у мові, корчаться ще й мязи лиця та кінцівок.

Поміж причинами загикування слід відмітити схильність до загикування і те все, що його безпосередньо викликує. На схильність людини до загикування складаються такі речі, як психічна дегенерація, надмірна нервовість і вразливість та всякі труднощі при опануванні автоматизму мови. Для дитини опанувати мову є неабиякий труд і штука, бо артикулована мова полягає на прецизній і скоординованій автоматичній співпраці великого числа мязів.

Дитина скоріше розуміє слова, ніж може їх вимовити. Не диво, що при перших спробах говорити звичайно — затинається і загикується. Коли не зуміє з якихнебудь причин поконати труднощів складного автоматизму — хіба загикування залишається на довший час. Інколи схильність до загикування виявляється щойно в часі другого зубкування, коли то дитина розпочинає шкільні заняття і відразу стає перед збільшеними вимогами мови.

Поміж хлопцями схильність до загикування куди більша, ніж у дівчат. У Гмбургу на 759 гикавих хлопців загикувалося тільки 206 дівчат.

Зпоміж усіх народностей найбільше загикуються французи. Куди менше схильні до загикування народи словянського походження.

З анатомічних причин схильності до загикування слід відмітити аденоідальні та інші нарості в носі і носовогорляній дуплині, як нпр. т. зв. третій мигдалик.

До безпосередніх причин загикування можна зарахувати дуже швидке говорення, несподіваний переляк, сильне зворушення і передусім товариство людей, що загикуються та навмисне або мимовільне наслідування їх вимови.

Буває, що дитина наслідує для жарту вимову гикавого товариша, а потім уже сама не може визволитись від тієї неприємної хиби. На тому прикладі найкраще видно частий психогенний характер загикування. Тому теж і лікування тієї хиби треба переводити переважно у тій самій площині. Гикавий просто мусить учитися правильної мови, а це інколи вимагає великого вкладу енергії та сили волі.

Число дітей, що загикуються, з віком зростає. Вертаючись до гамбурської статистики, додамо, що в 1914 році в Гамбургу серед дітей 6-го року життя було 0.5% гикавих, а серед дітей 14-го року життя було 1.61% гикавих. У Вильні на 9,000 учнів всеілюдних шкіл було 90 таких що загикувались.

У багатьох випадках вміли поступованням і ступневими вправами прикру хибу вимови вдається усунути.

РАДІОВІ ПРОГРАМИ

Український хор „Дніпро" при гр.-кат. церкві св. Михаїла в Гартфорді, Конн., та **хор при гр.-кат. церкві св. Івана** в Ґлестонбері, Конн., будуть співати в **неділю, 23-го липня 1939 р. від год. 7-мої до 7:15 вечором** (літній час) **зо стації W.T.H.T. в Гартфорді, Конн.**

Вище згадані злучені хори, під управою дяковчителя М. Похмурського з Гартфорду, Конн., відспівають **кілька пісень стрілецьких та народніх,** гармонізації згаданого диригента.

ПОСМЕРТНІ ВІСТІ

В суботу, 15. липня 1939 р., в годині 8. рано, помер довголітній член братства св. Володимира, від. 408. У. Н. Союзу,

ІВАН ПАНЬКЕВИЧ.

Покійний походив з села Брижова, повіт Доброміль, Галичина. Працював у Скрентові в електричній компанії. Полишив жінку Варвару і 6 дітей сиротами: Михайла, Івана, Стефана, Петра, Миколу і доньку Марію.

Похорон відбувся в вівторок, 18. липня, в годині 9. рано, з дому жалоби, 206 R. R. Ave., Scranton, Pa.

Вічна Йому память!

Филип Демкович, секр.

ТАРЗАН І СЛОНОЛЮДИ

(33)

Та хоч як умовляв Спайк чорних слуг, щоб вони йшли далі, бо попереду нема ніякої небезпеки, то вони таки не хотіли рушитись ні кроком. Вони постійно повторяли, що дивні білі люди схоплять їх і кинуть на жир львам. „Вертаймось назад", піддавала й думку Ґонфаля. „Хіба ви не хочете, щоб і вас убили."

„Коли вас убють, то й жемчуг вам на ніщо не придасться", продовжала Ґонфаля. „Коли ви повернете мене назад у руки моїх приятелів, то я певна, що вони дозволять вам затримати жемчуг". „Дякую за ласку", відповів злісно Спайк. „Я маю жемчуг, та й ви в моїй силі. Я думаю задержати вас обох".

Коли Спайкові не вдалось переконати чорних слуг, він рішився йти далі без них в глибину дикої околиці. Лише два вірні чорні слуги залишились при них. По трьох днях вони завважили невеликий гай. Вони пустились до нього, щоб у холоді відпочити. Та нагло один з чорних закричав: „Люди йдуть!"

Справді, вони здалека побачили гурт людей. У думках їх зродилось підозріння, що може це справді „ці дивні люди, що схоплюють інших і кидають львам". Спайк сам перелякався. Він видав приказ, щоб усі вони заховались у корчах. Він думав, що ці люди пройдуть і їх не завважать. Голоси надходячих кріпшали.